

УДК 378.351.851

Г. Лопушняк

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ НАВЧАННЯ У ДЕРЖАВНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Здійснено аналіз концептуальних підходів до визначення вартості надання платних послуг державними навчальними закладами. Виявлено недосконалість чинного порядку надання таких послуг. Запропоновано істотно нові підходи до розрахунку вартості за навчання у вищих закладах освіти.

Ключові слова: вартість навчання, вищий навчальний заклад, студенти, видатки.

В умовах фінансової кризи, постійного збільшення видатків на підготовку висококваліфікованих кадрів та обмеженого фінансування з боку держави, вищі навчальні заклади державної форми власності гостро відчувають дефіцит коштів, який намагаються хоча б частково погасити за рахунок надання платних послуг, серед яких переважають звичайно ж освітні. Ефективність функціонування ринку освітніх послуг значною мірою залежить від ефективності державного управління в даній сфері. Саме тому врегулювання з боку держави визначення вартості освітніх послуг, зокрема плати за навчання у вищих навчальних закладах, є доволі актуальним. Підвищенню уваги до цього питання сприяють наявні проблеми, що існують при чинному порядку визначення вартості цих послуг.

Проблемам державного регулювання у сфері вищої освіти присвячено багато наукових досліджень вітчизняних учених і фахівців, серед яких праці О. Грішнєвої, В. Куценко, М. Матвіїва, О. Шашкевича та інших. Однак дуже мало уваги приділяється питанню ціноутворення освітніх послуг, тому це питання потребує всебічного аналізу.

Метою статті є аналіз діючих концептуальних підходів визначення вартості оплати за навчання у вищих навчальних закладах, виявлення недоліків та розробки рекомендацій щодо їх удосконалення.

Визначення вартості навчання студентів (слухачів) у вищих навчальних закладах регулюється спільним наказом Міністерства освіти України, Міністерства фінансів України та Міністерства економіки України “Про затвердження Порядку надання платних послуг державними навчальними закладами”. Цей порядок був розроблений на виконання постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами” № 38 від 20.01.1997 р. та відповідно до частини 4 ст. 61 Закону України “Про освіту”. Однак цим нормативним актом не було враховано окремих особливостей вищої школи. Зокрема, не враховано такі моменти: вищий навчальний заклад державної форми власності є бюджетною установою; фінансування вищих навчальних закладів здійснюється переважно за рахунок коштів державного бюджету; основним плановим документом усіх бюджетних установ є кошторис, у якому всі видатки плануються відповідно до економічної класифікації видатків; специфіку обрахунку витрат на оплату праці професорсько-викладацького складу.

Відповідно до пункту 6. ст. 2 Бюджетного кодексу України, “бюджетна установа – орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також

установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевих бюджетів” [1]. Фінансування вищих навчальних закладів державної форми власності здійснюється за рахунок коштів державного бюджету [2].

Отже, вищі навчальні заклади є бюджетними установами. Звертаємо увагу на те, що “бюджетні установи є неприбутковими” [3]. Саме тому недоцільно, на нашу думку, в такому порядку затверджувати положення, які визначають, що “базою для визначення ціни послуги є розрахунок валових витрат, пов’язаних із наданням послуги, при визначенні яких необхідно керуватись ст. 5. Закону України від 22 травня 1997 р. “Про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” [4].

Необхідно врахувати, що основним плановим документом бюджетної установи, зокрема і вищого навчального закладу державної форми власності, “...який надає повноваження щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на бюджетний період відповідно до бюджетних призначень є кошторис” [5], у якому всі видатки плануються відповідно до економічної класифікації видатків, що затверджена наказами Міністерства фінансів України “Про бюджетну класифікацію та її запровадження” № 604 від 27.12.2001 р. та Державного казначейства України “Про затвердження Роз’яснень щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Роз’яснень щодо застосування класифікації кредитування бюджету” № 194 від 04.11.2004 р.

Всі видатки бюджетних установ, зокрема і вищих навчальних закладів державної форми власності, за економічним змістом операцій поділяються на поточні та капітальні. Поточні видатки – це видатки споживання, а капітальні – видатки розвитку.

Виходячи з вище вказаного, основою розрахунку визначення вартості оплати за навчання повинно бути те, що вищий навчальний заклад державної форми власності є бюджетною установою, де всі видатки плануються і фінансуються відповідно до їх економічної класифікації. Таким чином, до складу видатків на підготовку фахівців увійдуть: оплата праці працівників бюджетних установ (КЕК 1110), нарахування на заробітну плату (КЕК 1120), предмети, матеріали, обладнання і інвентар (КЕК 1131), медикаменти та перев’язувальні матеріали (КЕК 1132), м’який інвентар та обмундирування (КЕК 1134), оплата транспортних послуг та утримання транспортних засобів (КЕК 1135), оренда (КЕК 1136), поточний ремонт обладнання, інвентаря та будівель, технічне обслуговування обладнання (КЕК 1137), послуги зв’язку (КЕК 1138), оплата інших послуг та інші видатки (КЕК 1139), видатки на відрядження (КЕК 1140), оплата тепlopостачання (КЕК 1161), оплата водopостачання і водовідведення (КЕК 1162), оплата електроенергії (КЕК 1163), оплата природного газу (КЕК 1164), оплата інших комунальних послуг (КЕК 1165), оплата інших енергоносіїв (КЕК 1166) та капітальні видатки (КЕК 2100), серед яких придбання обладнання і предметів довготермінового користування (КЕК 2110), капітальне будівництво (придбання) (КЕК 2120), капітальний ремонт (КЕК 2130), реконструкція та реставрація (КЕК 2140), придбання землі і нематеріальних активів (КЕК 2300).

Зважаючи на те, що найбільшу частку у складі видатків на підготовку фахівців становлять видатки на оплату праці, розглянемо більш детальніше можливості їх обрахунку.

У чинному порядку розрахунок витрат на оплату праці у вищому навчальному закладі, на жаль, не враховує всієї специфіки нарахування заробітної плати у цих установах. Тому, доцільніше, на нашу думку, буде розраховувати зазначені видатки за формулою 1:

$$V_{1110} = V_{1110\text{нпп}} + V_{1110\text{ікп}}, \text{ де} \quad (1)$$

V_{1110} – видатки на оплату праці працівників вищого навчального закладу в розрахунку на одного студента на рік;

$V_{1110\text{нпп}}$ – видатки на оплату праці науково-педагогічних працівників у розрахунку на одного студента на рік;

$V_{1110\text{ікп}}$ – видатки на оплату праці інших категорій працівників вищого навчального закладу в розрахунку на одного студента на рік.

Видатки на оплату праці науково-педагогічних працівників розраховуються за формулою 2:

$$V_{1110\text{нпп}} = K_{r(\text{АН})} \times C_{\text{по}} / K_c + K_{r(\text{іс})} \times C_{\text{по}}, \text{ де} \quad (2)$$

$V_{1110\text{нпп}}$ – видатки на оплату праці науково-педагогічних працівників у розрахунку на одного студента на рік;

$K_{r(\text{АН})}$ – кількість годин аудиторного навантаження для однієї групи, без урахування годин на одного студента: читання лекцій, проведення практичних, семінарських, лабораторних та індивідуальних занять, проведення консультацій з навчальних дисциплін протягом семестру, проведення екзаменаційних консультацій, проведення заліку, проведення семестрових екзаменів у письмовій формі (частково, до 3-х годин на академічну групу (диктант – 1 година) тощо;

$C_{\text{по}}$ – ставки погодинної оплати праці працівників усіх галузей економіки за проведення навчальних занять, затверджені чинним законодавством України;

K_c – кількість студентів у групі;

$K_{r(\text{іс})}$ – кількість годин педагогічного навантаження, що планується в розрахунку на одного студента, а саме: перевірка контрольних, (модульних) робіт, передбачених навчальним планом, що виконуються під час аудиторних занять, перевірка і проведення контрольних, (модульних) робіт, передбачених навчальним планом, що виконуються під час самостійної роботи, керівництво і проведення захисту індивідуальних завдань, передбачених навчальним планом (рефератів, аналітичних оглядів, перекладів тощо; розрахункових, графічних та розрахунково-графічних робіт; курсових робіт із загальноосвітніх та фахових навчальних дисциплін; курсових проектів із загальноінженерних та фахових навчальних дисциплін); проведення семестрових екзаменів в усній формі, проведення семестрових екзаменів у письмовій формі; керівництво навчальною і виробничою практикою, проведення державних екзаменів, керівництво, консультування, рецензування та проведення захисту дипломних проектів (робіт), керівництво стажуванням слухачів вищих навчальних закладів післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти вищих навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях, рецензування рефератів, керівництво, консультування, рецензування та проведення захисту випускних робіт, проведення випускних екзаменів слухачів вищих навчальних закладів післядипломної освіти та структурних підрозділів післядипломної освіти вищих навчальних закладів.

Видатки на оплату праці інших категорій працівників вищої школи ($V_{1110\text{ікп}}$) визначаються з огляду необхідності врахування всіх тих функцій і тих видів робіт, які безпосередньо пов'язані з організацією навчання і обслуговуванням навчальних

груп або окремих громадян. Для цього можуть використовуватись як мінімальні вимоги штатні нормативи, встановлені для навчального закладу того чи іншого типу. У разі недоцільності закріплення окремих працівників для обслуговування платних навчальних груп у розрахунку витрат на оплату праці передбачається кількість штатних одиниць для здійснення доплат за суміщення професій (розширення зон обслуговування) працівникам, які обслуговують основний (бюджетний) контингент осіб, що навчаються (студентів, слухачів).

Розміри ставок, посадових окладів, гарантованих підвищень ставок і окладів, доплат і надбавок встановлюються Кабінетом Міністрів України.

У тих випадках, коли прямиий розрахунок не є можливим або надзвичайно складним, видатки на оплату праці інших категорій працівників вищої школи визначаються, виходячи із середньомісячного фонду заробітної плати відповідних категорій працівників із обов'язковою індексацією її на середній коефіцієнт підвищення заробітної плати. За такого способу розрахунку видатків по коду 1110 за весь курс навчання розрахунок здійснюється на кожний курс окремо, і вартість першого року навчання може суттєво відрізнитися від останнього року навчання. Зауважимо, що у договорі про надання платних послуг із навчання студента необхідно обов'язково вказати загальну суму вартості навчання з розшифруванням по роках навчання та право вищого навчального закладу здійснювати перерахунок при підвищенні ставок погодинної оплати праці працівників усіх галузей економіки за проведення навчальних занять. На сьогодні ця норма суперечить ст. 64 Закону України "Про вищу освіту", проте зараз вона є надзвичайно актуальною. Тому було б доцільно внести зміни до Закону України "Про вищу освіту", які б передбачали, що розмір оплати за навчання кожного року може коригуватись, але не частіше, як один раз у рік і не повинен перевищувати коефіцієнт підвищення розмірів заробітної плати у вищих навчальних закладах та коефіцієнт підвищення вартості інших послуг, які необхідні для підготовки фахівців. Спроби внесення подібних змін були ініційовані народними депутатами у вигляді законопроекту у 2008 році, однак він не був прийнятий. З метою недопущення порушення прав громадян, при затвердженні вищевказаних змін необхідно обов'язково вказати, що коригуванню оплати за навчання може підлягати тільки несплачена сума на момент проведення перерахунку.

Отже, за цим способом розрахунок видатків на оплату праці в розрахунку на одного студента здійснюється за формулою 3:

$$V_{1110} = OP_{mc} \times 12 \text{ міс.} / KC_{cp}, \text{ де} \quad (3)$$

V_{1110} – видатки по коду 1110 "Оплата праці працівників бюджетних установ" у розрахунку на одного студента на рік;

OP_{mc} – середньомісячний фонд оплати праці, з врахуванням підвищення заробітної плати;

KC_{cp} – середньорічна кількість студентів.

Для визначення середньомісячного фонду оплати праці із врахуванням підвищення заробітної плати (OP_{mc}) спочатку проводиться індексація фонду оплати праці за ті місяці, що передували підвищенню посадових окладів працівників вищої школи. Індексація проводиться шляхом збільшення фонду оплати праці за відповідний місяць на середній коефіцієнт підвищення заробітної плати, визначений для цього місяця.

Середній коефіцієнт підвищення заробітної плати (K_{cp}) визначається для кожного місяця окремо шляхом ділення місячного фонду заробітної плати, згідно із

штатним розписом, після останнього підвищення посадових окладів на місячний фонд, відповідно до штатного розпису кожного з місяців (формула 4):

$$\begin{aligned} \text{ОП}_{\text{мс}} = & (\text{ФОП}_{\text{ф}(1)} \times \text{К}_{\text{ср}(1)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(2)} \times \text{К}_{\text{ср}(2)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(3)} \times \text{К}_{\text{ср}(3)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(4)} \times \text{К}_{\text{ср}(4)} + \\ & \text{ФОП}_{\text{ф}(5)} \times \text{К}_{\text{ср}(5)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(6)} \times \text{К}_{\text{ср}(6)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(7)} \times \text{К}_{\text{ср}(7)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(8)} \times \text{К}_{\text{ср}(8)} + \\ & \text{ФОП}_{\text{ф}(9)} \times \text{К}_{\text{ср}(9)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(10)} \times \text{К}_{\text{ср}(10)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(11)} \times \text{К}_{\text{ср}(11)} + \text{ФОП}_{\text{ф}(12)} \times \text{К}_{\text{ср}(12)}) / \end{aligned} \quad (4)$$

/12 міс. , де

$\text{ФОП}_{\text{ф}(1-12)}$ – фактичний фонд оплати праці з урахуванням всіх виплат по коду 1110 за відповідний місяць.

Наприклад, місячний фонд заробітної плати у січні – квітні згідно, з штатним розписом, становить – 100 тис. грн., у травні – липні – 130 тис. грн., в серпні – листопаді – 140 тис. грн., в грудні – 170 тис. грн.

Оскільки останнє підвищення посадових окладів відбулося в грудні, то середній коефіцієнт підвищення заробітної плати необхідно визначати для всіх місяців, що передували грудню, тобто від січня до листопада (формули 5 – 15).

$$(\text{К}_{\text{ср}(1)}) \text{ за січень} = 170 \text{ тис. грн.} / 100 \text{ тис. грн.} = 1,7; \quad (5)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(1)}) \text{ за лютий} = 170 \text{ тис. грн.} / 100 \text{ тис. грн.} = 1,7; \quad (6)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(3)}) \text{ за березень} = 170 \text{ тис. грн.} / 100 \text{ тис. грн.} = 1,7; \quad (7)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(4)}) \text{ за квітень} = 170 \text{ тис. грн.} / 100 \text{ тис. грн.} = 1,7; \quad (8)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(5)}) \text{ за травень} = 170 \text{ тис. грн.} / 130 \text{ тис. грн.} = 1,3; \quad (9)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(6)}) \text{ за червень} = 170 \text{ тис. грн.} / 130 \text{ тис. грн.} = 1,3; \quad (10)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(7)}) \text{ за липень} = 170 \text{ тис. грн.} / 130 \text{ тис. грн.} = 1,3; \quad (11)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(8)}) \text{ за серпень} = 170 \text{ тис. грн.} / 140 \text{ тис. грн.} = 1,21; \quad (12)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(9)}) \text{ за вересень} = 170 \text{ тис. грн.} / 140 \text{ тис. грн.} = 1,21; \quad (13)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(10)}) \text{ за жовтень} = 170 \text{ тис. грн.} / 140 \text{ тис. грн.} = 1,21; \quad (14)$$

$$(\text{К}_{\text{ср}(11)}) \text{ за листопад} = 170 \text{ тис. грн.} / 140 \text{ тис. грн.} = 1,21; \quad (15)$$

$\text{К}_{\text{ср}(12)}$ за грудень визначається в тому випадку, якщо у січні нового року відбулось підвищення посадових окладів(формула 16):

$$\begin{aligned} \text{Отже, ОП}_{\text{мс}} = & (\text{ФОП}_{\text{ф}(1)} \times 1,7 + \text{ФОП}_{\text{ф}(2)} \times 1,7 + \text{ФОП}_{\text{ф}(3)} \times 1,7 + \text{ФОП}_{\text{ф}(4)} \times 1,7 + \\ & \text{ФОП}_{\text{ф}(5)} \times 1,3 + \text{ФОП}_{\text{ф}(6)} \times 1,3 + \text{ФОП}_{\text{ф}(7)} \times 1,3 + \text{ФОП}_{\text{ф}(8)} \times 1,21 + \text{ФОП}_{\text{ф}(9)} \times \\ & 1,21 + \text{ФОП}_{\text{ф}(10)} \times 1,21 + \text{ФОП}_{\text{ф}(11)} \times 1,21 + \text{ФОП}_{\text{ф}(12)}) / 12 \text{ міс.} \end{aligned} \quad (16)$$

Середньорічна кількість студентів ($\text{К}_{\text{ср}}$) визначається за формулою 17:

$$\text{К}_{\text{ср}} = \text{К}_{\text{ср}01} + \text{М}_{\text{п}}/12 \times \text{К}_{\text{срп}} - \text{М}_{\text{в}}/12 \times \text{К}_{\text{срв}}, \text{ де} \quad (17)$$

$\text{К}_{\text{ср}01}$ – кількість студентів на 1 січня року, що передує плановому;

$\text{М}_{\text{п}}$ – кількість місяців, що минула з часу прийому у році, що передував плановому;

$\text{К}_{\text{срп}}$ – кількість студентів, що були прийняті в році, який передував плановому;

$\text{М}_{\text{в}}$ – кількість місяців, протягом яких навчалися студенти випускних курсів у році, що передував плановому;

$\text{К}_{\text{срв}}$ – кількість студентів, що вибули з навчального закладу у зв'язку з отриманням відповідного диплома про освіту в році, який передував плановому.

Видатки по коду 1120 “Нарахування на заробітну плату” в розрахунку на одного студента (слухача) за один рік навчання включають нарахування бюджетних установ на фонд оплати праці, зокрема:

- збір на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- інші види страхування, передбачені законодавством у розмірах, встановлених чинними нормативно-правовими актами.

Базою для нарахувань по даному коду економічної класифікації видатків є розраховані видатки по коду 1110.

Видатки по кодах економічної класифікації видатків 1131 “Предмети, матеріали, обладнання і інвентар”, 1132 “Медикаменти та перев’язувальні матеріали”, 1134 “М’який інвентар та обмундирування”, 1135 “Оплата транспортних послуг та утримання транспортних засобів”, 1137 “Поточний ремонт обладнання, інвентаря та будівель; технічне обслуговування обладнання”, 1139 “Оплата інших послуг та інші видатки”, 1140 “Видатки на відрядження” в розрахунку на одного студента визначаються, враховуючи суму видатків по зазначених кодах за попередній рік, скорегованих на індекс інфляції, за винятком тих видатків, що стосувались надання послуг у сферах міжнародного співробітництва, охорони здоров’я, фізичної культури і спорту, туризму та екскурсій, побутових, транспортних та комунальних послуг, а також інших, передбачених п. 9 постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами” № 38 від 20.01.1998 р. і поділених на середньорічну кількість студентів.

Видатки по коду економічної класифікації видатків 1136 “Оренда” в розрахунку на одного студента на рік розраховуються, виходячи з потреби використання приміщень, обладнання тощо, взятих в оренду. Для розрахунку використовують кількість квадратних метрів орендованого приміщення чи кількість орендованого обладнання, необхідного для навчального процесу, помноженого на діючі норми, тарифи орендованого приміщення чи обладнання. Отриману суму необхідно розділити на середньорічну кількість студентів.

Видатки по коду економічної класифікації видатків 1138 “Послуги зв’язку” в розрахунку на одного студента на рік розраховуються шляхом множення середньомісячного розміру фактичних витрат на послуги зв’язку на їх вартість станом на момент здійснення розрахунку та на 12 місяців поділеного на середньорічну кількість студентів.

Видатки по кодах економічної класифікації видатків 1161 “Оплата тепlopостачання”, 1162 “Оплата водопостачання і водовідведення”, 1163 “Оплата електроенергії”, 1164 “Оплата природного газу”, 1165 “Оплата інших комунальних послуг”, 1166 “Оплата інших енергоносіїв” обчислюється з огляду технічних характеристик обладнання і устаткування, фактичного обсягу спожитого палива, газу, води, електроенергії, інших комунальних послуг та інших енергоносіїв та їх вартості станом на момент здійснення розрахунку.

Видатки по коду економічної класифікації видатків 2100 “Капітальні видатки”, тобто на відновлення основних фондів, що використовуються в навчальному процесі, а також для обслуговування громадян, які навчаються, повинні плануватись у розмірі, що становитиме не більше 25 % від загального обсягу видатків. Цей показник пропонується на рівні 25 %, оскільки капітальні видатки є видатками розвитку, а без розвитку вищі навчальні заклади не спроможні будуть надати якісну освіту, яка б відповідала вимогам сьогодення і, з огляду результатів аналізу структури видатків вищої освіти, зазначений розмір дозволить це виконати.

Окрім основних видатків, які задіяні в розрахунку вартості навчання, доцільно дозволити вищим навчальним закладам застосовувати коригувальний коефіцієнт залежно від престижності та попиту на відповідну спеціальність. Цей коефіцієнт може застосовуватись як у сторону збільшення, так і в сторону зменшення вартості навчання. З метою запобігання необгрунтованого підвищення чи зниження вартості

навчання за допомогою цього коефіцієнта необхідно встановити обмеження його нижньої та верхньої межі.

Нижня межа пропонується на рівні 0,75, враховуючи те, що основними видатками є поточні видатки, які за нашою пропозицією повинні становити не менше 75 % усіх видатків при розрахунку вартості навчання у вищих навчальних закладах. Зменшення вартості більше, аніж становлять основні видатки, не повинно допускатись, оскільки це призведе до використання інших коштів (зокрема і загального фонду бюджету) на навчання студентів, які отримують освітні послуги за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, що буде грубим порушенням бюджетного законодавства. Верхня межа пропонується на рівні 1,5, що дозволить компенсувати зниження вартості на менш престижних, однак вкрай потрібних країні спеціальностях. Також застосування цього коефіцієнта дозволить встановити знижки в оплаті за навчання студентам (у межах зазначеного коефіцієнта), у яких середній бал, за результатами сесії, буде більшим, ніж чотири.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок про те, що на сучасному етапі концептуальні підходи щодо визначення вартості навчання у вищій школі не відповідають умовам, які склалися на ринку освітніх послуг, а діюче законодавство не враховує всіх особливостей планування видатків у цій сфері. Внаслідок цього на практиці вищі навчальні заклади гостро відчувають усі недоліки чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою відображається на якості надання освітніх послуг. Тому, видається доцільним урегулювати на державному рівні питання визначення вартості навчання, використовуючи концептуальні підходи, представлені в нашому дослідженні.

Література

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : затверджений постановою Верховною Радою України № 2542 – III від 21.06.2001 р. із змінами та доповненнями // Режим доступу : [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
2. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 2984-III від 17.01.2002 р. із змінами та доповненнями // Режим доступу : <http:// www.rada.gov.ua>.
3. Бюджетний кодекс України...
4. Про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” [Електронний ресурс] : Закон України № 283/97-ВР від 22.05.1997 р. — із змінами та доповненнями // Режим доступу : <http:// www.rada.gov.ua>.
5. Бюджетний кодекс України...

H. Lopushniak

CONCEPTUAL APPROACHES TO EDUCATIONAL VALUE FIXING AT THE STATE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

Analysis of conceptual approaches to educational value fixing at the state higher educational establishment is conducted. Imperfections of existing order in providing such services are revealed. New approaches how to calculate value of education at the state higher educational establishment are suggested.

Key words: education value, higher educational establishment, students, expenditures.